

บทบาท อสม. ในการเป็นแกนนำ หมู่บ้านจัดการสุขภาพ

จากการศึกษาในปัญหาการคลอดก่อนกำหนด ในบทที่ผ่านมา ซึ่งมีปัจจัยจากหลายๆ ด้านทั้งตัวของแม่เองในการมีความรู้ความเข้าใจ การปฏิบัติตนเอง การดื่มสุรา สูบบุหรี่ การเสพยาเสพติด การไม่รู้จักรับประทานอาหารที่มีประโยชน์ การทำงานหนัก การแต่งงานอายุน้อย และยังมีปัจจัยที่มาจากสังคมที่เป็นปัจจัยส่งเสริมให้เกิดปัญหาการคลอดก่อนกำหนด เช่น ความเครียดจากครอบครัว สังคมที่แก่งแย่งเห็นแก่ตัว ปัญหาทางเศรษฐกิจ เหล่านี้เป็นต้น

อสม. ในยุคที่ปัญหาการคลอดก่อนกำหนดและอนามัยแม่และเด็กกำลังทวีความรุนแรงขึ้น อสม. จึงจำเป็นต้องเป็นแกนนำประชาสังคมด้านสุขภาพ ที่นำหมู่บ้านให้เป็นหมู่บ้านที่สมบูรณ์พูนสุข มีความรักความเอื้ออาทรต่อกันเข้ามามีส่วนร่วมในการรับผิดชอบดูแลสุขภาพตนเอง และเข้ามามีส่วนในการจัดการสุขภาพของหมู่บ้านทั้งนี้เพื่อการพึ่งตนเองของชุมชน ในส่วนที่ชาวบ้านสามารถทำได้

ดังนั้น อสม.ควรนำหมู่บ้านเข้ามีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการสุขภาพ เพื่อส่งผลให้การเกิดการคลอดก่อนกำหนดลดลง ทั้งนี้โดยมีขั้นตอนสำคัญ ที่จะนำไปสู่หมู่บ้านจัดการสุขภาพ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การสำรวจกลไกหลักและประเมินสถานการณ์

การสำรวจกลไกหลักและประเมินสถานการณ์การดำเนินงานด้านสุขภาพของหมู่บ้าน เริ่มต้น ด้วยการสำรวจและวิเคราะห์ปัญหาของหมู่บ้านของตนเองก่อนว่ามีปัญหาอย่างไร โดยอาจใช้เครื่องมือในการสำรวจที่มีอยู่ เช่น แบบ จปฐ. แบบคัดกรองพฤติกรรมเสี่ยงด้านสุขภาพของแม่และเด็ก ข้อมูลจากการบันทึกการทำงานของ อสม. ข้อมูลจาก จนท. สาธารณสุข ฯลฯ แล้วสรุปข้อมูลที่ประมวลได้ มีความสำคัญมากน้อยเพียงใดในการเคลื่อนไหวของหมู่บ้าน จากนั้นทำการสำรวจกลไกในการก่อรูป “ระบบสุขภาพภาคประชาชน” ว่ามีความพร้อมหรือไม่ กลไกที่ว่านี้คือ

- 1.1 มี องค์กร คือเจ้าภาพหลัก ที่เป็นแกนนำหรือเป็นกำลังหลัก ในการพัฒนาสุขภาพ ในที่นี้คือ อสม. และนอกจาก อสม.แล้วยังมี ชมรมสร้างสุขภาพ กลุ่มแกนนำ องค์กรภาคี เครือข่ายอื่นๆ รวมทั้งคนเก่ง คนดีในหมู่บ้านที่พร้อมมาร่วมกันทำงานสุขภาพอีกหรือไม่ มากน้อยแค่ไหน
- 1.2 มี กองทุน หรือไม่มากน้อยแค่ไหน กองทุน ในที่นี้ หมายถึง กองทุนที่ชาวบ้านระดมกันเอง เกิดเป็นกองทุนต่างๆ และกองทุนที่รัฐบาลสมทบมาให้ เช่น กองทุนหมู่บ้าน

เอสเอ็มแอลกองทุนสุขภาพหลักประกันสุขภาพระดับตำบล ฯลฯ เป็นต้น (กองทุน นี้รวมถึงกองทุนต่างๆ ที่มีอยู่ในหมู่บ้าน ทั้งที่ เกี่ยวและไม่เกี่ยวกับเรื่องสุขภาพที่สามารถดึงมาใช้ได้)

- 1.3 มีการนำ องค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น มาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชน เช่น นำประสบการณ์การจัดการเหมืองฝาย มาบริหารจัดการ คน ทุน เพื่อการพัฒนาชุมชน หรือการใช้ภูมิปัญญาในเรื่องสมุนไพร ความเชื่อ วัฒนธรรม ประเพณีมาใช้เป็นสิ่งหล่อหลอมและดึงดูดให้คนในหมู่บ้าน มารวมกลุ่มทำกิจกรรมร่วมกัน เป็นต้น

ขั้นตอนที่ 2 สร้างเวทีการเรียนรู้ในหมู่บ้าน/ชุมชน

เป็นขั้นตอนของการนำกลไกทั้ง 3 กลุ่ม คือกลุ่มองค์กร ทุน และความรู้ มาก่อรูปให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน สถานกลไกทั้ง 3 ให้เกิดคุณค่ามากขึ้นกว่าเดิม โดยร่วมระดมความคิดในประเด็นต่างๆ ของหมู่บ้าน/ชุมชน ด้วยการ

- 2.1 กลุ่มองค์กร ภาคี/เครือข่าย มาทำประชาคม คุยกันถึงเรื่องสุขภาพ ความเป็นอยู่ของคนในหมู่บ้าน ในทุกแง่ ทุกมุม ทุกด้าน ขั้นตอนนี้ถือว่าการวิเคราะห์สถานการณ์หมู่บ้าน/ชุมชน โดยคนในหมู่บ้าน/ชุมชนเอง

